

FINNSAM INFORMATION

FINNSAM – *Finnbygder i samverkan*

Nummer 3

Årgång 21

2015

ISSN 2000-9399

Nästa FINNSAM-Information utkommer under januari 2016. Manusstopp 1 november.

FINNSAM

För att underlätta samarbete, forskning och samordning av finnskogsaktiviteter startades nätverksorganisationen FINNSAM (Finnbygder i Samverkan) 1992.

Nätverket är öppet för alla som är intresserade av skogsfinnarnas kultur och historia.

FINNSAM arrangerar årligen en vår- och en höstkonferens, där finnskogsområdena turas om att vara värdar. På det sättet får FINNSAM-medlemmarna varje gång stifta bekantskap med ett nytt finnskogsområde i Sverige och Norge. Vanligtvis arrangeras årligen även en vinterkonferens med arkiv- eller ämnestema. Regelbundet utskickas medlemsbladet FINNSAM-information, med aktuella rapporter, protokoll och nyheter.

FINNSAM håller också i en mängd skogsfinnska projekt, innefattande litteratur, byggnader, släktnamn, släktforskning och mycket annat.

Mer information om FINNSAM hittar du på www.finnsam.org

Plusgironr Sverige

646 27 77-1

Bankkontonr i Postbanken Norge

0533.34.89440

Medlemsavgift 2015 tv - privatperson och institution/förening: **100** resp. **300 SEK/NOK**

Kassör

Anette Norberg, Västra Vargträsk 13, 921 92 LYCKSELE

Tel: 076-7632015 E-post: anette@vargtrask.one

Skogsfinnska bibliografin:

Lars-Olof Herou, Gästgivaregatan 12, SE-771 53 LUDVIKA

Tel: (0)240-169 60. E-post: loherou@gmail.com

Forskarförteckning:

Christina Norbäck-Lager, Ödmansgatan 34, SE-662 34 ÅMÅL

Tel: 0046 706518654 E-post: kulturproducent@gmail.com

Ledningsgrupp 2015/16

Övre Mellannorrland

Tord Eriksson, Tantogatan 71 läg 00630, SE-118 42 STHLM

Tel: 08-668 55 74. E-post: tord@kth.se

(suppl.) Maarit Kalela Brundin, Umeå

<maaritkalelabrundin@gmail.com>

Mellannorrland

(sammank.) Maud Wedin, Bergalid 3, SE-791 32 FALUN

Tel: (0)23-228 64. E-post: maud@finnbygden.se

(suppl.) Kjell Nordquist, Järbo <kjell.nordqvist@hos.sandnet.se>

Gävle-Dala/Orsa

Maths Östberg, V. Ösavägen 40, SE-822 91 ALFTA

Tel: (0)271-101 68. E-post: finnskogsmuseet@swipnet.se

(suppl.) Barbro Sindler, Falun <barbro.sindler-hult@telia.com>

(Adjungerad för Los-Orsa)

Eva Jernqvist eva.jernqvist@gmail.com

Bergslagen

Tor Eriksson, Västra Nobelgatan 22, SE-703 55 ÖREBRO

Tel: (0)19-14 05 08, 070-823 44 25. E-post:

hummelgruvan1970@gmail.com

(suppl.) Kenneth Norrgrann, Västerås <zinda@hotmail.se>

Tiveden

Lena Gribing, Anderstorp, SE-695 94 FINNERÖDJA

Tel: (0)584-202 86. E-post: lena.gribing@gmail.com

(suppl.) Jan-Erik Björk, Källby <janne.bjork1@telia.com>

Värmland

Christina Norbäck-Lager, Ödmansgatan 34, SE-662 34 ÅMÅL

Tel: 0046 706518654 E-post: kulturproducent@gmail.com

(suppl.) Niclas Persson, Torsby <klemmetan@telia.com>

Norge södra Finnskogen

Birger Nesholen, Norsk Skogfinsk Museum

Tel: +47-900 29 447. E-post: birger@skogfinnsmuseum.no

(suppl.) Jan Myhrvold, Gjerdrum <jan@fennia.nu>

Norge norra Finnskogen

Mary G. Tangen, Nordholtvegen 34, 1349 Tørberget

Tel: +47-906 313 84. E-post: Marygtangen@hotmail.com

(suppl.) Steinar Vermundsdammen, <ste-verm@online.no>

Ansvarig utgivare för FINNSAM-info Maud Wedin

Meddelande från redaktören

När detta skrivs faller mörkret över Sverige. Dagen övergår i skymning. Vi tänder våra ljus redan under eftermiddagen. Vi som forskar kryper in på våra kammare och bläddrar i handlingar, sammanställer och skriver. Andra som varit på resa i finnmarkerna eller på föredrag samlar sina intryck och minns rökstugan, mottin och föredraget om den skogsfinska kulturen. De som var i Helsingfors på FINNSAM:s resa verkar ha varit mer än nöjda med program och upplevelser.

Mörkret sänker sig över Sverige; också i andra bemärkelser. På några håll har flyktingboenden stått i brand. Människor som har hatat människor ligger bakom dessa meningslösa dåd. Boendena skulle rymma de flyktingar som nu anländer till Sverige. Nu tvingas ansvariga myndigheter tänka på annat boende. Ännu har ingen människa kommit till skada.

Jag ser en parallell till våra skogsfinnar som bröt upp i orostider, tog sig hit till västra delen av riket, bröt ny bygd och så småningom inlemmades i det svenska samhället. De var visserligen invånare i det svenska riket men förde med sig en annan kultur i form av språk, byggnader och levnadssätt. Drygt 300 år senare, under krigsåren 1939-64 flyttades 80 000 finska barn till svensk mark där de placerades i fosterfamiljer. Drygt 7 000 av dessa barn kom att stanna permanent i Sverige.

Låt oss inte glömma!

* * * * *

Innehållet i detta nummer:

- Rapport från vinterkonferens i Helsingfors 12-15 mars 2015, Tor Eriksson
- Lomjansguten på Västanå teater sommaren 2015, Satu Sundström
- Invigning av nybyggd rökstuga, artikel gm Maths Östberg
- Forskarkatalogen och anmälningsblankett, Christina Norbäck-Lager
- Kung. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, pris tilldelat Maths Östberg
- Minnen från Finnskogen, en tidningsartikel från 1940-talet, C. Norbäck-Lager
- Protokoll från ledningsgruppens möte den 3 september 2015, Jan-Erik Björk
- Protokoll från medlemsmöte den 6 september 2015, Jan-Erik Björk
- Vinterkonferens i Säfsnäs den 29-31 januari 2016, Tor Eriksson
- Vårkonferens i Ljusnarsberg den 27-29 maj 2016, Tor Eriksson

Jan-Erik Björk

Redaktör

Sjögrässtigen 4, SE-531 73 KÄLLBY

Tel: (0)510-54 13 04. E-post: janne.bjork1@telia.com

Du har väl inte glömt att betala medlemsavgiften?

Styrelsen vill påminna om att du riskerar att gå miste om värdefull information mm om du inte betalar din medlemsavgift. För endast 100 kr som privatperson blir du medlem i ett stort nätverk för intresserade av skogsfinsk kultur och kan ta del i dess aktiviteter.

Postgironummer visas på sidan 2 längst upp. Glöm inte att ange namn och ev. adressändring.

Medlemsavgiften bör vara inbetald senast den 30 juni för att du ska få FINNSAM-info i obruten följd.

Den som vill ha FINNSAM-info via post ska meddela detta till Anette Norberg.

FINNSAM:s vinterkonferens i Helsingfors 12-15 mars 2015

Text av Tor Eriksson, Örebro

Bilder och bildtexter av Seppo Remes, Hallstahammar

Torsdag 12 mars

Efter bussbyte från Örebro kom jag fram till Stadsgårdskajen i Stockholm. Härifrån avseglade en av Viking Lines färjor med destination Helsingfors. På programmet stod en vinterkonferens, som den här gången var senarelagd bland annat för att ge deltagarna en behaglig färd över havet. Uppemot sextio personer gick ombord på båten för att sedan när de hade letat rätt på sina respektive hytter samlas i restaurangen. I lugn och ro åt vi vår middagsbuffé och sedan vallfärdade vi till färjans konferensrum.

Maud Wedin hälsade oss välkomna till den här resan och informerade lite kort inför den stundande konferensen. Från Sverige och Norge skulle 57 personer delta och i Finland skulle sedan 16 personer ytterligare ansluta till sällskapet. Sverigefinska Riksförbundet som hjälpt oss med resan hade samtidigt styrelsemöte på båten och ordförande Voitto Visuri upplyste oss om sin organisation.

Maths Östberg inledde så raden av föredrag med att peka på skogsfinska kulturspår som markörer av folkslag. Maths visade en bild på hur blixten hade slagit ned i en gran på finnskogen. Det började växa mycket gräs och kanske var det så svedjekulturen uppstod. Förutom granskogssvedjan ingick bland annat de tre karaktärsbyggnaderna rökstuga, rian och rökbastu i den skogsfinska kulturen. Svedjerågen torkades i rian eller på en storhässja. Torkningen inleddes ibland på hässjan och fortsatte sedan i rian. Storhässjorna var lägre i Bergslagen än i Hälsingland. Eftersom Maths Östberg driver ett tvärskandinaviskt finnskogsmuseum i Skräddrabo på Alfta Finnskog i Hälsingland var en hel del av hans exempel hämtade just från hälsingeskogarna. Till exempel finns det enda spåret av en rökstuga på trakten i Gällsjön på Bollnäs Finnskog. Här är ugnsröset kvar. Söndagen den 31 maj invigs den sista delen av Maths nya utställning på muséet. Detta informerade han oss om.

Maths påvisade skogsfinska kulturspår generellt medan Birger Nesholen som sedan fortsatte framhöll just de finska kulturdragen i det skogsfinska. Eftersom skogsfinnarna har bott länge i Skandinavien har deras kultur påverkats av den norska respektive den svenska omgivningen på olika sätt. I viss mån har väl inflytandet även gått åt andra hållet. Traditioner har ändå levt vidare på Finnskogen i Norge och Sverige parallellt med i Finland och hos många minoriteter i Ryssland och Baltikum. Maten utgör ett exempel, då motti äts över hela området. Från Finland kommer även hillo som utgörs av färska lingon rårörda i havremjöl.

Näverhantverket på Finnskogen kommer också från Finland. Det finns olika varianter av näverskor i Skandinavien och Birger jämför skandinaviskt näverhantverk med näverhantverket i Finland. Finnplogar finns i olika varianter och utvecklingsgrader. Det finns många likheter mellan den skandinaviska finnskogen och Finland. Pentagram finns till exempel inristat på en sten i Gräsmark vid Mangen och likaså i Finland. Nävertak finns i skogsfinska områden på svenska finnskogen liksom i Finland och Ryssland. Däremot förekommer de inte i Norge. Fågelholkar på störar finns i den norska och den svenska finnskogen och Fjärrkarelen.

Vad har Dag Raaberg i sina tankar?

Nästa föredragshållare blev Dag Raaberg. Han gav oss en orientering om Norsk Skogfinsk Museums nya planerade byggnad i Svullrya. NSM har massor av undanställda föremål, då förråd finns i de fyra kommuner som muséet verkar i. Det är ett av de största muséerna i Norge. Frågan är om NSM ska verka självständigt eller samverka med andra muséer. Det nya huset måste ha en storlek som kulturdepartementet kan acceptera. Skogsfinnarna är erkänd som nationell minoritet i Norge, vilket egentligen borde leda till att det inte skulle vara något problem att få statsbidrag, men i verkligheten är det inte lika lätt. Kan byggnaden stå färdig om tre-fyra år? Bygget behövs för att förmedla kunskap och det finns ett stort intresse för verksamheten.

Som avslutning på torsdagskvällen framträdde Jan Myhrvold med skogsfinskt DNA. Målsättningen med projektet kring skogsfinsk genealogi är att kartlägga förekomsten av haplogrupper i de skogsfinska områdena i Skandinavien. Likaså vill man dokumentera förbindelser och anknytning till Finland, bidra till ökad kunskap omkring användandet av finska släktnamn, bidra till ökad kunskap om migration och etablera en bas över släktförbindelser som flera kommer tillbaka till.

Det finns några olika slag av DNA-analys beroende på om man vill följa farslinjen eller morslinjen. Y-kromosomtest går bara att utföra på farslinjen. Y-kromosomet muterar ofta nog så det blir små skillnader. Därför är det viktigt att bekräfta med ett mottest. Anledningen till att det skogsfinska Y-kromosomet är så användbart är dels att finskt Y-DNA är speciellt och olikt skandinaviskt Y-DNA. Det är även ett begränsat geografiskt område. De finska släktnamnen ärvs oftast som Y-kromosomet. Gottlund gav oss genom sina vandringar 1817 och 1821 även en god genealogisk översikt. Den höga andelen som har testat sig gör det möjligt att få bekräftat sin släktforskning genom DNA.

Fredag 13 mars

Efter att ha ställt fram klockan en timme till finsk tid blev det snart dags för mig att krypa till kojs. Tyvärr sov jag inget vidare på grund av en ventil som slog. Jag vaknade för sent för frukost och istället gick jag mot båtens utgång där jag väntade tills färjan hade lagt till i hamn. En promenad till hotellet Original Sokos Hotel Vaakuna fick mig att vakna trots avsaknaden av frukost. På hotellet lämnade vi in vårt bagage för att så fortsätta till Kotus. Kotus står för Institutet för de inhemska språken. Pirkko Nuolijärvi hälsade oss välkomna hit. Institutet är ett expertorgan underordnat Undervisnings- och kulturministeriet. Verksamheten regleras av lagen om Institutet för de inhemska språken från 2011. Språkvård av finska och svenska språken hör till institutets uppgifter, liksom rådgivning och ordboksarbete samt forskning i anslutning till språkvård och ordboksarbete. Dessutom ska institutet samordna språkvården av samiska, teckenspråk och romani.

Maud Wedin informerade oss om FINNSAM och gav oss glimtar från olika finnbygder i Skandinavien. Skaran gick sedan iväg till Hotel Arthur för att äta lunch. Äntligen fick jag någonting i magen vilket var till stor belåtenhet.

Vi återvände till Kotus för ett knippe föredrag, vilka inleddes av Sirkka Paikkala. Hon tecknade först en bakgrund till savolaxiska släktnamn. Sirkka visade en karta som utmärkte gränsen mellan östlig och västlig släktnamnsspraxis. Gränsen är en gammal kulturgräns mellan öSverige och Novgorod. Gränsen skiljer en bofast befolkning med åkerbruk från en rörlig svedjekultur med erämarksbruk, vilken i sin tur har gett gårdsnamn och släktnamn.

De äldsta släktnamnen härrör från 1200-talet och redan på 1500-talet fanns det stora släkter. Släktnamn har gett upphov till ortnamn och ortnamn har även gett upphov till släktnamn. Savolaxiska släktnamn kan bildas av gamla manliga öförnamn eller av tillnamn, som till exempel anspelar på kroppsliga egenskaper eller yrken. Sirkka gav oss varsitt blad med släktnamn hon färdigställt just för oss. På bladet kan man se namnens spridning och betydelse.

Jan Myhrvold återkom så till sina genealogiska studier. Nu belyste han skogsfinska släktnamn genom DNA. Ett syfte är att se hur den skogsfinska identiteten har bildats och förändrats och hur det återspeglar sig i bruket av tillnamn. Källor som ger vägledning är till exempel sådana som innehåller tidigare forskning i skogsfinska släktnamn. Carl Axel Gottlunds arbeten är viktiga. Han skrev in finska släktnamn i kyrkböckerna men skapade samtidigt en del nya namn.

Om Kaisa Vilhuinens många namn pratade Minna Nakari. Kaisa levde mellan 1855 och 1941. Med hjälp av skrifter av Lauri Kettunen och Olov Olovsson eller födelseböcker och församlingsböcker med mera påträffas en rad olika namn på Kaisa. Hon benämns olika i vardagligt bruk, hos myndigheterna och ibland med släktnamn. Var hennes eget val Kaisa Vilhunen eller Kajsa Vilhuinen?

Minna Nakari föreläste om Kaisa Vilhuinen, en namnbärare med många olika namn

öFinnar från tre riken. Inblickar i ordinsamlingsarbetet på finnskogen i Värmland ö Så löd rubriken på Paula Anderssons föredrag. Den finska dialektordboken har hittills givits ut i åtta delar. Från och med del 9 ges ordboken bara ut i elektronisk form. Det var Henrik Gabriel Porthan som i början av 1800-talet ansåg att man borde samla in dialektala ord till en fullständig ordbok. Planerna blev mer konkreta i slutet av 1800-talet. Ordboksstiftelsens stora ordinsamling i Värmland skedde åren 1930-1932. Sammanlagt blev det cirka 41 000 ordsedlar, varav Astrid Reponen kan tillskrivas över 15 000 stycken.

Paula Andersson och Tuula Eskeland

Nästa talare var Tuula Eskeland. Vi fick veta att hon tidigare har tilldelats Finlands Vita Ros ordens medalj av 1 klassen. Det är Finlands främsta orden som utdelas av Finlands president. Tuula belönades för mångåriga insatser gällande finska språket och kulturen. Hon berättade att bland Ordboksstiftelsens stipendiater på Finnskogen fanns Lyyli Kokkonen. Lyyli samlade in 1 337 uppgifter om finska platsnamn under sin tur 27.6.-11.8. 1932. På 9 sidor beskrev Lyyli sin insamlingstur till de svenska och norska finnskogarna. Hon mötte bara 20 personer som pratade god finska, men nära 200 som kunde tala någon finska. Alla som talade finska var gamla, bortsett från Kalle Vilhuinen. Han var bara lite över 30 år. Bland hennes viktigaste sagespersoner fanns Kaisa Vilhuinen.

Deltagarna på Kotus (Instituet för de inhemska språken)

Lyyli skrev att människorna var vänliga och glada för att de kvinnliga forskarna kunde tala finska som någon inte hade talat eller hört på många år. Av de 1 337 namnsedlar som tillkom under turen är den största delen av namnen från Värmland. Namnsedlarna innehåller ortnamn, släktnamn och andra personnamn. Tuula avslutade med att efterlysa en översikt över de skogsfinska platsnamnen i Sverige. Efter den diskussion som följde leddes vi ut på Helsingfors gator i Gottlunds fotspår av vår värd i Helsingfors Paula Andersson.

Konferensdeltagare fick information om Helsingfors universitet i dess festsal

Promenaden gick först till Helsingfors universitets huvudbyggnad, där guiderna Pia Vuorikoski och Anders Manns från Helsingfors universitetsmuseum väntade oss. Efter den stora branden i Åbo 1827 flyttades universitetet till Helsingfors 1828. Den nya huvudbyggnaden stod färdig i Helsingfors 1832, och Gottlund fick så lektorstjänsten 1839. Fotspåren fortsatte till Elisabetgatan 17 där Gottlund bodde i ett eget hus. Tyvärr finns inte trähuset kvar längre. Det var ett souterrainhus som dessutom hade en mindre vindsvåning. En stor trädgård hörde till fastigheten. Här växte frukträd som bigarråer, plommon och äpplen. Rabarber fanns bland köksväxterna. Till fastigheten hörde en fähusbyggnad, där Gottlund hade några kor, som gav familjen mjölk. Vi letade oss sedan tillbaka till vårt hotell igen, där middagen serverades som avslutning på den här innehållsrika dagen.

Lördag 14 mars

En intensiv dag med många nya föredrag väntade oss, då vi vaknade på morgonen. Efter frukost tog vi våra väskor och begav oss till Nationalmuseum. För ungefär tio år sedan gjorde jag en längre vistelse i den här staden, Östersjöns dotterö. Jag bodde på ett vandrarhem centralt i Helsingfors och ägnade mig under en vecka åt att besöka en rad muséer. En dag for jag ut till Sveaborg, där det finns spännande befästningsverk att titta på. Med hjälp av en vägledning företog jag mig även egna stadspromenader mot stadens utkant. Helsingfors är en så vacker stad med närheten till havet. Här finns även stora parker och en fängslande arkitektur vid till exempel Senatstorget. Här tronar domkyrkan som en stor sockerbit.

På Nationalmuseum tillbringade jag många timmar under min museivecka, då jag noggrant studerade varje monter i deras utställning om forntiden. Nu gällde det lite senare tid med FINNSAM i Helsingfors. Antti Metsänkylä greppade mikrofonen först av alla. Han är amanuens på muséet. Antti talade om hur man presenterar skogsfinskt material på Finlands Nationalmuseum.

Nationalmuséets föreläsningssal

Den så kallade Reponen-samlingen är den största enskilda gruppen föremål i Nationalmuséets samlingar. Annars finns här bara ett tiotal föremål från de skandinaviska finnskogarna. Om man vill visa något skogsfinskt utan att låna in föremål utifrån, så är grunden de 140 föremål som nu ingår i utställningen öFinnskogar ó Metsäsuomalaisetö. Den här utställningen föddes ur tanken att belysa forskningshistoria från Finlands tidiga självständighetsperiod och då visa Reponens samling, som aldrig tidigare har ställts ut. Astrid Reponen-Juvas var en av sin tids begåvade unga finska forskare. Hon var både etnolog och språkvetare. Astrid Reponen var redan en erfaren fältforskare då hon for med sina vänner och kollegor Maija Juvas och Helmi Helminen till Värmland. Resan bekostades av stipendier från Ordboksstiftelsen för tre somrar: 1930, 1931 och 1932.

Resorna gällde att samla ord. År 1931 deltog även Albert Hämäläinen på resan. Sannolikt var han den som fick idén att samla föremål för Finlands Nationalmuseum. Att samla ord, språk och föremål ingick i ett nationalistiskt tänkande, något som behövdes för att förstärka den finska eller finländska identiteten. Antti sade att man med hjälp av Astrid Reponens samling ville berätta för den finska allmänheten om befolkningsgruppen skogsfinnar. Man ville även peka på forskningshistorien, särskilt Astrid Reponens arbete. Efter en lång och invecklad process blev utställningen till slut färdig för att visas upp för besökarna. Till utställningen färdigställdes även en gedigen katalog. I arbetet med utställningen har Paula Andersson, Tuula Eskeland och Marja-Liisa Keinänen deltagit. Tillsammans med Antti Metsänkylä har de även hjälpt oss med planeringen inför konferensen. Paula, Tuula och Antti har redan framträtt med olika ämnen och nu kom turen till Marja-Liisa.

Marja-Liisa Keinänen och Antti Metsänkylä i samspråk

Marja-Liisa tog sig an Maija Juvas, som plötsligt anfölls av pessimism. Under sammanlagt nästan ett år bedrev Maija fältarbete i norra Värmland tillsammans med Astrid Reponen och Helmi Helminen. Maijas anfall bestod av en källkritisk dispyt, som bottnade i graden av påverkan. Kunde de tre kvinnliga forskarna till exempel ha påverkat Kaisa Vilhuinen i någon riktning genom att ställa ledande frågor.

Skogsfinska föremål på Nationalmuséets utställning öFinnskogar ó Metsäsuomalaisetö

Så fick vi göra en rundvandring på egen hand i den tillfälliga utställningen öFinnskogarö. Förutom alla föremål som är placerade i montrar ingår även foton tagna av de tre kvinnliga forskarna liksom en film av NRK om öNiittahon Jussiö och ljudinslag med exempel ur skogsfinnarnas liv. Efter lunch i muséets kafé gick vi tillbaka till föreläsningssalen för några ytterligare presentationer.

Martin Andersson beskrev öFinska flyttningar under 1610-talet. Han berättade att det var först i och med kyrkolagen år 1686 som flyttlängder började föras mer allmänt i Sverige. För den som är intresserad av flyttningar under 1610-talet finns emellertid en annan källa: Älvsborgs lösens rannsagningslängder. De förvaras på Riksarkiven i Helsingfors och Stockholm. Enligt denna källa var flyttningar mycket ovanliga i Finland under denna tid, men när bönderna väl flyttade gjorde de det över långa sträckor. Det var inte ovanligt att man flyttade ut ur riket, i första hand till Ryssland eller Baltikum. Över Bottenhavet till Sverige flyttade man från framför allt tre områden: från städerna, från kustområdena (ända ifrån Österbotten i norr till Nyland i söder) och från västra Tavastland. För den som är road av de svenska finnarnas ursprung vid denna tid, slutade Martin, är det alltså i första hand i dessa tre miljöer som rötterna bör sökas.

Gabriel Bladh talade så kring ett mer teoretiskt ämne. Forskning om skogsfinnar och finnskogar/finnmarker rymmer goda möjligheter att länka samman kunskap från våra olika länder, områden och discipliner. Gabriel reflekterade kring begrepp och perspektiv. Kultur kan ses som avgränsad och ursprunglig eller dynamisk och föränderlig genom möten mellan olika grupper. Skogsfinnarna kan ses i ett historiskt skeende från en i huvudsak gemensam migrationsgrupp till ett antal territoriella minoriteter. Gabriel informerade oss även om en sommarkurs om skogsfinnarna som bedrivs i regi av Karlstads universitet liksom en sommarpjäs om Lomjansguten.

Stig Welinder förde oss vidare in i begreppsdiskussionen genom att ställa frågan öVilka var och är skogsfinnarnaö. Ordet öskogsfinneö förekommer första gången 1631 i Mariestads rådhusrätt. De etniska kriterierna enligt Maud Wedin sade Stig är byggnader (rökstuga, ria och bastu), storsvedjande för tuvråg (huuhta) och det finska språket. Ett par exempel utifrån arkeologin till att gruppera bosättningarna etniskt hämtades från Svartviken, 1690-1820; bostaden var försedd med en öppen spis, föremålen allmäneuropeiska och svedjebruk saknas. Grannäs 1610-1730; bostad ö rökstuga, föremålen ö allmäneuropeiska statusföremål, svedjebruket är upphörande. Råsjo 1620-1640; bostad ö rösgusstugor, föremålen ö allmäneuropeiska, svedjebruk bedrevs här.

Paneldiskussion med Stig Welinder, Martin Andersson och Gabriel Bladh

En avslutande paneldebatt med Stig Welinder, Martin Andersson och Gabriel Bladh följde sedan, där Maud Wedin var samtalsledare. Vår dag på Nationalmuseum led mot sitt slut och som stor final kallade Árpád Sailo i Kalevalahus-Stiftelsen fram Birger Nesholen. Stiftelsen bildades 1950 av Árpáds far Alpo Sailo. Birger tilldelades stiftelsens medalj som uppmärksammar att det 1977 var hundra år sedan Alpo föddes. På så vis belönades Birger för den insats han har gjort i samarbete med finska hantverksgrupper som har bedrivit restaurering av byggnader på Finnskogen sedan 1997, och med finska arkitekters uppmätningar av finskt byggnadsskick på Finnskogen.

Birger Nesholen tilldelas en medalj av Árpád Sailo

Konferensdeltagarna vände blickarna mot Birger och hans medalj som blev föremål för ett intensivt fotograferande. Många ville ha trevliga och bra ögonblicksbilder till sina album. Ett reportage infördes senare även i FINNSAM-Information nr 1, 2015. Våra finska värdar Paula, Marja-Liisa, Tuula och Antti avtackades omsorgsfullt och vi skiljdes från de deltagare som ville stanna kvar i Helsingfors. För oss som skulle ta båten tillbaks till Stockholm återstod bara att söka sig till färjan för att gå ombord. En promenad genom Helsingfors vackra stadskärna en solig lördagseftermiddag i mars månad gav mig då ny längtan tillbaka till den här staden som grundades i mitten på 1500-talet av Gustav Vasa.

Båten lade ut och vi sökte oss mot konferensrummet, där Eva Jernqvist fick låna våra öron en stund. Hennes ämne var öNär predikanterna drog åt skogenö, vilket innefattade resor och verksamhet på finnskogen ur ett kyrkligt perspektiv. Kyrkans verksamhet och ansvar omfattade alla människor i riket utan undantag. Möjligheterna och metoderna för att nå sockenborna på finnmarken har dock varierat och utvecklats genom tiderna. I slutet av 1600-talet reste Gävleprosten Johan Henriksson Schaefer tillsammans med kollegan Thomas Magnesius i Gästriklands och Hälsinglands finnmarker och resultatet blev en imponerande förteckning på 960 namn på personer över 16 år.

Antti Metsänkylä och Maud Wedin konstaterade att FINNSAMs besök på Nationalmuseum var lyckat

År 1885 bildades Svenska Turistföreningen och de svenska finnmarkerna hörde till besöksmålen. Reseberättelser från finnmarken blev självklara inslag i årsskrifterna. Några personer bosatte sig på finnmarken och utförde en stor del av sin livsgärning där, som Svenska Missionsförbundets första kvinnliga pastor Ingrid Pettersson (1907-1981), verksam i Los 1953-1963, och den väl så

legendariske Gruvbergsprästen Carl David Othzén (1898-1981) på Bollnäs Finnskog. Ett speciellt inslag blev de vapenfria värnpliktiga som bland annat placerades på Svartåvallen på Orsa Finnmark från 1922 och framåt. Dåtidens begrepp var ösamvetsömnia, vilket lokalt tolkades som ösamvetsömnia. Arbetsuppgifterna var främst vägbyggen och kolvedshuggning. För kyrkan var finnskogen en del av det egna området, men med en egen särart. Så nära men ändå så annorlunda blev den något att skriva om i församlingsblad och årsböcker.

Så sattes slutpunkt för en mycket lyckad och ovanlig konferens späckad med föredrag och andra aktiviteter både till sjöss och på landbacken i Finland. Medan båten ångade vidare mot Sverige visade Seppo Remes till sist några av sina fina bildspel. Seppos bilder som han har fogat ihop med stämmningsfylld vald musik till en enhet ger harmoni åt själen. Han tog oss med till Finnstigen utanför Hällefors och till Los i Hälsingland. När Seppo visar bilder från tidigare FINNSAM-konferenser är det trivsamt att tänka tillbaka på den tiden då det begav sig. Jag känner igen de flesta som har varit med under åren, men lite vemodigt är det allt att återse dem som inte lever längre. Alltjämt lever de ändå kvar på Seppos fotografier.

Ett stort tack riktades så till Maud från hela gruppen ombord på färjan. Hon hade ju haft det yttersta ansvaret för den här vintersammankomsten med mycket att ombesörja och många trådar att knyta ihop för att vi skulle få det så bra som möjligt. På söndagsförmiddagen anlöpte färjan åter Stadsgårdskajen i Stockholm, och vi kunde åter trampa moder Sveas jord. Ett tack riktar vi även till Kulturfonden för Sverige och Finland för ekonomiskt stöd till konferensen samt Sverigefinska Riksförbundet för bistånd vid bokningar.

- o -

Lomjansguten på Västanå teater

Lomjansguten ó en spelmanssägen spelades på Västanå teater i Sunne, Värmland, i somras. Säkert såg många FINNSAM-medlemmar den fantasifulla, finurliga, fysiska föreställningen.

Huvudpersonen är nämligen Per Jönsson Lumiainen, född på Lomjanstorp i Mangel, Gräsmarks södra finnskog, Värmland. Föreställningen bygger på romanen *Lomjansguten*, 2014, av Lars Andersson, som förresten gått som radioföljetong. Jag hade läst den strax innan, vilket jag tror gjorde det enklare att följa med i berättelsen, om en särpräglad spelmans liv under 1800-talet; existerande och trolska figurer han möter - bland annat vår vän Gottlund - tankar och händelser i en väv av dröm och verklighet och till slut ett slags försoning bland de levande, låtande träden.

Jag njöt hela föreställningen igenom men saknade originalmusik av Lomjans-Per själv. Men det fick ju ni höra som deltog i höstens konferens i Gräsmark! Och jag hade velat uppleva den vackra scenen i bokens slut med den döende spelmannen framför den mieskuva han karvat i trädet som liten pojke. Härom året spelades på Västanå teater *Kalevala*, också det en fantastisk teaterupplevelse. Vem vet, kanske spelas någon av dessa föreställningar igen? Passa då på att se, ni som inte har gjort det!

Satu Sundström, Svärdsjö

Artikel från Ljusnan 2015-08-25

Unik rökstuga invigdes

Byggnaden är unik i sitt slag. Och nu går det att prova på att bo som skogsfinnarna gjorde.

Häromdagen invigde miljö- och byggnämndens ordförande Fredrik Skoglund rökstugan vid Locksjön sydost om Rimsbo på Bollnäs finnskog. Han skar av ett blåvitt band (de finska färgerna) med en rågskära. Runt 55 personer hade samlats för att vara med om invigningen.

Foto: Tord Hedberg

ó Rökstugan är unik. Den är den enda i sitt slag i Skandinavien där grupper kan elda i rökugnen och övernatta, säger Maths Östberg för Föreningen Finnskogsriket.

Rökstugan är ett led i föreningens arbete att få fler besökare, boende, arbetstillfällen och dragplåster till och i Finnskogsriket.

ó Det finns ingen ursprunglig rökstuga kvar i södra Norrland, säger Maths Östberg därför är intresset stort för stugan vid Locksjön

Huset är möblerat med våningssängar i stugans kammare, där man även kan laga mat. Rökstugorna var skogsfinnarnas speciella form av bostäder. Heta rökgaser via rökugnen värmer bostaden. När man eldar i rökugnen sprider sig röken och lägger sig uppe under innertaket. Röken går sedan ut via en trätrumma genom taken. Det är en effektiv form av vedeldning.

Projektet med rökstugan startade för några år sedan. Det var ett bygglag från Bollnäs kommun som timrade upp byggnaden på Hedenområdet i Bollnäs. Sedan plockades byggnaden ned och fraktades till Locksjön. Virket till tak och golv sågades i Gullberg på Alfta finnskog. Projektet har under tiden fått värdefull hjälp av volontärer, sponsorer och myndigheter.

Vid invigningen serverades en finnskogswok av Gårdstunet i Finnfara. Professor Stig Welinder talade underhållande om begreppet rökstugor och hur man sett på dessa under årens lopp. Föreningen Finnskogsriket fick en gåva från byrådet i Jädraås.

Christina och Stene från Gårdstunet i Finnfara lagade mat över öppen eld. Foto: Tord Hedberg

I sitt projektarbete Finngård vid Locksjön skriver Maths Östberg att grundidén är att skapa ett levande friluftsmuseum för naturturism med profilering på den speciella skogsfinska byggnadskulturen.

Text: **Klas-Göran Sannerman**

- 0 -

Forskarkatalogen

Hej alla medlemmar. Har ni uppdaterat era uppgifter i forskarkatalogen nyligen? Det är ett bra forum där du kan hitta personer som forskar inom samma område som du själv.

Nya medlemmar måste fylla i blanketten och mejla/skicka den till mig. För att vi skall få lägga upp era uppgifter på nätet så måste ni ökryssaö i att ni accepterar att dessa uppgifter kommer med på Finnsams hemsida.

Hälsningar

kulturproducent@gmail.com

Christina Norbäck-Lager

Ödmansgatan 34

662 34 ÅMÅL

+46 706518654

FINNSAMS FORSKARFÖRTECKNING

Genom att vara med i forskarförteckningen meddelar du andra forskare vilka ämnen, områden och släkter du forskar i. På det sättet kan vi få kontakt med varandra och samarbetet underlättas.

Namn:

Adress:

Postadress:

Telefon:

E-post:

Hemsida:

Ämnen för forskning/intresse

Bedriver forskning/ är intresserad inom följande regioner, bosättningar, släkter

Förfrågningar och allmän information skickas via e-post. Information kommer också att finnas på hemsidan.

Om du inte har tillgång till internet, men ändå vill vara med i forskarförteckningen, skicka blanketten till Christina Norbäck-Lager, Ödmansgatan 34, 662 34 ÅMÅL, kulturproducent@gmail.com som ombesörjer registrering.

En papperskopia av forskarkatalogen kommer att skrivas ut för intresserade, till självkostnadspris.

Jag är medlem i FINNSAM

—

Jag accepterar att dessa uppgifter kommer med på FINNSAM:s hemsida:

—

Jag önskar bli medlem i FINNSAM

Anmälan till anette@vargtrask.one

Västra Vargträsk 13, 921 92 LYCKSELE

WWW.FINNSAM.ORG

KUNGL. GUSTAV ADOLFS AKADEMIEN FÖR SVENSK FOLKKULTUR

Akademien kommer på sitt högtidssammanträde den 6:e november att tilldela Maths Östberg ett pris om 40 000 kronor ur öAnders Diösøfond för svensk hembygdsvetenskap. Han erhåller priset först och främst för sitt arbete med Finnskogsmuseet i Skräddrabo. Det är intressant och glädjande, att Akademien räknar finnskogarna som svensk folkkultur och svensk hembygdsvetenskap utan etniska eller språkliga inskränkningar.

Då Akademien tilldelade Maths Östberg priset hade den nedanstående sammanställning som underlag för sitt ställningstagande. Det är inte alla utanför Finnsam och kretsen av finnskogsvetenskaper som är förtrodda med varken skogsfinnarna eller Maths Östbergs förtjänster i framlyftandet av dem.

Förslag till utseende av pristagare

Maths Östberg (född 1954) är museiföreståndare vid Finnskogsmuseet i Skräddrabo, Ovanåkers kommun (Alfta socken), Hälsingland.

1. Begreppet skogsfinnar

Den historiska kärnan i det skogsfinnska är flyttningen av tusentals individer och grupper av finnar från Savolax och Rautalampi till de mittskandinaviska barrskogsområdena omkring och särskilt årtionden efter 1600. Därvid etablerades finnskogarna, till exempel Orsa finnmark och de värmländska finnskogarna. Karaktäristiska var gårdarna med rökstugor, rior och bastur.

Skogsfinnarna (tidigare även ösvedjefinnarö) är i Norge erkända som nationell minoritet. De är omnämnda i förarbetena till motsvarande lagstiftning i Sverige. Antalet svenskar, som i dag kan hitta någon skogsfinne i sin släkttavla, har uppskattats till 162 miljoner. Inte oväntat är skogsfinnarna välkända bland släktforskare.

Skogsfinnarna förekommer med omnämningen och någon sida i alla moderna svenska historieverk, till exempel Norstedts öSveriges historia, band 263 från 2010-2011, och i Nationalencyklopedin från 1995 under uppslagsordet ösvedjebbrukö.

2. Forskning om det skogsfinnska i historiskt perspektiv

Finnarna i Skandinavien, eller skogsfinnarna, uppmärksammades och avgränsades som en grupp av finländska, svenska och tyska resenärer och historiker på 1700-talet. Den finländske studenten Carl Axel Gottlunds resedagböcker från vandringar i finnmarkerna omkring 1820 är innehållsrika folklivsskildringar.

Språkstudier och folkminnesuppteckningar utfördes frekvent i finnmarkerna under senare delen av 1800-talet och första halvan av 1900-talet, inte minst av finländska forskare med ett fennomanskt intresse. Den samtida historiskt inriktade forskningen utredde den finska bebyggelsens utbredning, näringsliv, släkter och släktnamn, ortnamn, och byggnadsskick.

På 1990-talet inleddes ett omfattande inventerande och renskrivande av originalkällorna i arkiven: skattelängder, domböcker, geometriska kartor och så vidare. Detta gjordes i stor utsträckning av privatforskare med startpunkter i släktforskning och hembygdsintresse. Genom Mitthögskolans (Mittuniversitetets) engagemang (se avsnitt 3) kanaliseras denna kvantitativt omfattande privatforskning in i effektiva databaser över den skogsfinnska empirin. I dag finns forskarnätverket Finnsam (se avsnitt 4.2) som knyter samman akademisk forskning och privatforskning i Finland, Norge och Sverige.

Ett nytillskott i forskningen på 1990-talet var den första arkeologiska fältundersökningen av en skogsfinsk gård. Den genomfördes i samarbete mellan Karlstads universitet (dåvarande högskolan) och Värmlands museum.

Den första akademiska avhandlingen om det skogsfinska är Petrus Nordmanns licentiatavhandling från 1888. Bland senare doktorsavhandlingar kan nämnas Per Jonssons (1989) om proletariseringen av en finnmark i Västmanland genom brukens expansion och Gabriel Bladhs (1995) om långtidsförändringen av landskap och samhälle i en värmländsk finnskog. De båda använde sig av marxistisk historieteori respektive tidsgeografisk teori.

Litteratur:

Wedin, Maud (red.) 2001. *Det skogsfinska kulturarvet*. Finnbygdens förlag, Falun

Wedin, Maud 2007. *Den skogsfinska kolonisationen i Norrland*. Finnbygdens förlag, Falun

Östberg, Maths & Wedin, Maud 2001. En norrländsk fyrklöver ó exposé över fyra forskare. I:

Wedin, M. (red.), *Det skogsfinska kulturarvet*. Finnbygdens förlag, Falun (s. 213ó 216)

3. Mittuniversitetets undervisning och forskning kring det skogsfinska

Mittuniversitetet (Mitthögskolan) var under två årtionden något av ett nationellt, och internationellt, informellt centrum för forskning om och undervisning i det skogsfinska. Med pensioneringen av de engagerade lärarna är det inte längre så.

Kurser om vardera fem högskolepoäng gavs vid Institutionen för turismvetenskap. Kurserna gavs under åren 1997ó2002 med titlar som öMigrationsforskningens metod och innehåll, tillämpad på svedjefinnarnas flyttrörelser under 300 årö, öSvedjefinnarna i Nordenö och öDet skogsfinska kulturarvetö. Därtill anordnades studieresor till Finland och Arkhangelsk-området. Sammanlagt deltog ungefär 200ó250 studenter i kurserna. Ungefär 70 procent av studenterna avslutade sin kurs med ett självständigt seminariearbete. Några av dessa bygger på originalforskning av erfarna privatforskare och håller god klass.

Notabelt är att 1997 års kurs om öSvedjefinnarna i Nordenö ordnades som en internet- och studiecirkelbaserad kurs. Den samlade 70 deltagare från Estland, Finland, Ryssland, Sverige och USA.

Inom arkeologiundervisningen vid Institutionen för humaniora 1993ó2008 anordnades kurser om fem poäng vardera i skogsfisk arkeologi. Såsom examensarbeten gjorde studenterna bland annat skärmställningar, vilka blev utställda i Finnskogsmuseet i Skräddrabo (se avsnitt 4.1).

År 2003 påbörjades utgrävningen av finngården Råsjö, Borgsjö socken i Medelpad. Samtidigt genomfördes utgrävningarna av finngårdarna Svartviken, Stora Skedvi socken i Dalarna, och Grannäs, Alfta socken i Hälsingland. I dessa utgrävningar deltog studenter från Mittuniversitetet, Högskolan Gotland, och Bollnäs folkhögskola jämte medlemmar i Finnsam (se avsnitt 4.2). Som utgrävningsledare verkade antikvarier vid läns museerna i Gävle och Härnösand. Utgrävningarna och diskussionen om det skogsfinska utifrån dem utkom i publicerad bokform 2014.

Litteratur:

Blennå, Inga 2012. En rökstuga i finnmarken. *Populär Arkeologi* 2012:4 (s. 17ó19)

Wedin, Maud (red.) 2000. *Rapport från Finnbygdskonferensen i Härnösand/Viksö 26ó29 augusti 1999*. Rapporter från Geografiska Föreningen, Mitthögskolan i Härnösand, Härnösand

Welinder, S. (red.) 2014. *Skogsfinsk arkeologi. Etnicitet i det materiella*. Finnbygdens Förlag, Falun

4. Maths Östbergs verksamhet inom det skogsfinska

Maths Östbergs ideella engagemang i det skogsfinska fångas i det följande under fyra rubriker. Han har byggt upp skogsfinska museer, ägnat sig åt kunskapsförmedling (vilket torde vara hans mest omfattande verksamhet), föreläst vid de tidigare nämnda högskolekurserna (avsnitt 3), bedrivit egen forskning kring skogsfinsk byggnadskultur, och i någon mån publicerat sina byggnadsinventeringar och diskuterande analyser utifrån dessa.

Litteratur:

Ryungebo, R. 1998. Finnskogsobservatören Maths Östberg, Alfta. *Hälsingerunor. En hembygdsbok* 1998 (s. 1226125)

4.1. Museiverksamhet

Maths Östberg deltog på 1980-talet i uppbyggnaden av ett finnskogsmuseum vid Skålsjögården i Ovanåkers kommun, Hälsingland. Här uppfördes under hans ledning kopior av de skogsfinska karaktärsbyggnaderna. Museisamlingen och utställningen nyöppnades 1998 i bygdegården i det närbelägna Skräddrabo. Byggnaderna står dock kvar, och särskilt den skogsfinska rökbastun används frekvent av gästerna på ett friluftsf- och konferenscentrum.

Finnskogsmuseet i Skräddrabo är uppställt av Maths Östberg. Utställningen belyser den skogsfinska inflyttningen och levnadssättet i de nyetablerade finnmarkerna. Därtill ger de glimtar av livsmönster och människor i Skandinaviens samtliga finnskogar. Anmärkningsvärd är museets titelrika, närmast fullständiga, försäljning av finnskogslitteratur.

Maths Östberg är såsom oavlönad föreståndare ansvarig för Finnskogsmuseets underhåll och drift, inklusive som allt-i-allo vid dess öppethållande. Museet torde vara landets största och mest instruktiva skogsfinska museum. Museet är under externfinansierad renovering och nyordning 2013-2015 med Maths Östberg som en centralgestalt i arbetets referensgrupp. Invigning kommer att avhållas i maj 2015

Till Finnskogsmuseet i Skräddrabo är knutet ett bibliotek med praktiskt taget all känd litteratur om finnskogarna, ungefär 8 000 titlar. Dess huvuddel är topografiskt ordnad med skrifterna uppställda efter de olika finnskogarna i separata hyllavsnitt. Bokbeståndet växer årligen med anslag från Letterstedtska fonden. Med den under 2015 avslutade nyordningen av museet kommer en forskarplats med den behövliga logistiken att finnas i anslutning till museet.

En uppskattad del av museets verksamhet är filmvisning. Maths Östbergs samling av filmer omfattar 122 filmer, dels filmer som rekonstruerar livet i de nyetablerade finnmarkerna, till exempel svedjebuket, dels filmer som dokumenterar livet i finnmarkerna på de svartvita smalfilmskamerornas tid.

Under 2013 har under Maths Östbergs ledning museet kompletterats med en rekonstruerad rökstuga på platsen för en övergiven finngård i skogen vid Locksjön nära museet i Skräddrabo. Den är fullt beboelig, inklusive brukbar rökugn, för friluftsmänniskor som önskar känna värmen från den föregående kvällens brasa stråla ut från rökugnens stenmagasin i morgontystnaden vid sjöstranden.

Finnskogsmuseet i Skräddrabo med dess samlingar, utställningar, bibliotek och filmarkiv är basen för Maths Östbergs verksamhet som kunskapsförmedlare. Allt har byggts upp under Maths Östbergs ledning, på hans initiativ och med honom som införskafter av den nödvändiga externfinansieringen. I den pågående nyordningen av museets utställningar har tjänstemän inom Sandvikens och Ovanåkers kommuner deltagit.

Litteratur:

Östberg, Maths 2001. Utställningar. I: Wedin, M. (red.), *Det skogsfinska kulturarvet*. Finnbygdens förlag, Falun (s. 2276228)

4.2. Kunskapsförmedling

Finnskogsmuseet i Skräddrabo och Maths Östbergs föreläsningar av utställningarna och samlingarna är en del av hans kunskapsförmedling med avseende på skogsfinnarnas kultur och historia. Därutöver är Maths Östberg en flitig föreläsare under evenemang i museet och i hembygdsföreningar och lokalhistoriska sällskap. Han är också studiecirkelledare för skogsfinska cirklar. Maths Östbergs ett par gånger om året återkommande bussresor genom finnmarkerna i Hälsingland och Dalarna är välguidade turer till finngårdar och finnbyar.

Maths Östbergs ambition att hålla biblioteket i Finnskogsmuseet fullständigt med avseende på skogsfinsk litteratur har gjort honom väl lämpad att sammanställa bibliografier. Detta gör han ständigt informellt med avseende på enskilda finnmarker i anslutning till sin löpande kunskapsförmedling. En sådan bibliografi finns i tryck. Framförallt är han dock, jämte en tidigare bibliotekarie vid Ludvika kommunbibliotek, ansvarig för den internetillgängliga litteraturlatabasen med skogsfinsk litteratur. Den innehåller drygt 12 000 titlar, något mindre i CD-rom-versionen.

Den historiska och kulturhistoriska forskningen kring det skogsfinska och finnmarkerna är i stor utsträckning samlad inom, eller åtminstone bevakad utifrån, forskningsnätverket Finnsam (öFinnbygder i samverkanö). Det fungerar som paraply och samarbetsorgan för en rad lokala föreningar. Det anordnar årligen minst två konferenser och initierar och förvaltar empiriskt inriktade forskningsprojekt, till exempel sammanställningen av skogsfinska släktnamn. Maths Östberg var tidigt med i uppbyggnaden av detta nätverk. Han är i dag styrelsemedlem och representant för öGävle-Dala Finnkulturö. I det senares mötesverksamhet är Maths Östberg en nyckelperson.

Den lokalhistoriskt inriktade privatforskningen kring finnmarkerna samarbetar med strävan att låta det skogsfinska bli vinjett och grund för lokal utveckling, inte minst kulturturism. Maths Östbergs kunskaper, personnätverk och administrativa erfarenhet är centrala i den glesbygdsutvecklande organisationen öFinnskogsriketö, där han är ordförande, och i EU-projektet (avslutat 2013 och fortsatt i andra former) öFinnskogarna.comö med samma syfte.

Viktigare än Maths Östbergs formella positioner (alla oavlönade) och schemalagda arrangemang (alla utan honorar) i skogsfinsk kunskapsförmedling är hans ständiga deltagande i samtal med alla intresserade och behövande från hembygdsintresserade personer till universitetsprofessorer. Ett besök i finnskogsmuseet i Skräddrabo blir alltid en guidad visning med en kunnig och entusiastisk förmedlare. Maths Östbergs delgivning av sina kunskaper i diskussioner, frågesvar och rådgivning är generös.

Litteratur:

Verksamheter av det här aktuella slaget är sällan dokumenterade eller diskuterade i citerbara publikationer. Maths Östbergs referat över exkursionen under Finnsam-konferensen i Härnösand 1999 är dock publicerad.

Bladh, Gabriel m.fl. (red.) 2009. *Skogsfinska släktnamn i Skandinavien*. Karlstad University Studies 2009:58

Herou, Lars-Olof & Östberg, Maths u.å. *Skogsfinsk bibliografi* (www.finnskogsmuseet.se)

Östberg, Maths 2000. Studieresa i sydöstra Ångermanlands finnbygder. I: Wedin, M. (red.),

Rapport från Finnbygdskonferensen i Härnösand/Viksjo 26ö29 augusti 1999.

Rapporter från Geografiska Föreningen, Mitthögskolan i Härnösand, Härnösand (s. 43ö48)

Östberg, Maths 2004. Bibliografi över södra Hälsinglands Finnskog. I: Wedin, M. *Den skogsfinska kolonisationen i Alfta, Bollnäs och Hanebo*. Finnbygdens Förlag, Falun (s. 201ö214)

4.3. Egen forskning

Maths Östbergs egen forskningsspecialitet inom det skogsfinska kunskapsfältet är de skogsfinska karaktärsbyggnaderna. Han har under några årtionden inventerat och katalogiserat drygt 300 bevarade rökstugor (pörten), rior och bastur. Den senaste tryckta förteckningen är från 2001, men tidigare okända byggnader upptäcks fortfarande.

Vanligast är bastur, ungefär 170 stycken. Av rökstugor var 27 stycken kända 2001 stående på sin ursprungliga plats. Övriga var antingen flyttade till friluftsmuseer, såsom den på Skansen i Stockholm, eller helt nyuppförda rekonstruktioner såsom de av Maths Östberg byggda två rökstugorna (se avsnitt 4.1).

Maths Östberg var också under 1990-talet spindeln i nätet i ett Finnsam-projekt, som sammanställde en skandinavisk karta över alla enskilda skogsfinska bosättningar. Möjligen är det denna insats och dess resulterande karta som blivit den mest använda delen av Maths Östbergs forskning. Kartan innehåller skrifthistoriskt dokumenterade skogsfinska gårdar. Maths Östberg kompilerade själv uppgifterna för finnmarkerna i Hälsingland och sammanställde (och kompletterade) i övrigt på ett enhetligt sätt uppgifter från alla andra finnmarker genom det omfattande nätverket Finnsam (se avsnitt 4.2).

Sina omfattande kunskaper om de skogsfinska byggnadernas förekomst och bruk, ursprungliga och nutida, har Maths Östberg delat med sig av huvudsakligen som guide under exkursioner och under rikligen fotoillustrerade föreläsningar. Analyserande och diskuterande publikationer är färre (se avsnitt 4.4). Väl insatta i den skogsfinska byggnadskulturen är alla de som deltagit i byggandet av rökstugan i Locksjön under Maths Östbergs ledning (se avsnitt 4.1) och som badat tillsammans med Maths Östberg i den av honom byggda rökbastun på Skålsjögården (se avsnitt 4.1). Det är så som publiken bäst tillgodogör sig Maths Östbergs kunskaper.

4.4. Maths Östbergs publikationer

Förutom de ovan refererade arbetena har Maths Östberg publicerat sammanställningar över sina byggnads-, fält- och arkivinventeringar och några kommenterande texter. Det totala antalet träffar under hans namn i litteraturlöslagen Libris är sju. I den skogsfinska bibliografin (se avsnitt 4.1) är antalet träffar 25.

Östberg, Maths 2001. Karaktärsbyggnader. I: Wedin, M. (red.), *Det skogsfinska kulturarvet*. Finnbygdens förlag, Falun (s. 3136314)

Östberg, Maths 2001. Sammanställning av bevarade byggnader. I: Wedin, M. (red.), *Det skogsfinska kulturarvet*. Finnbygdens Förlag, Falun (s. 3156343)

Östberg, Maths 2001. *Skogsfinska bosättningar och karaktärsbyggnader i Skandinavien*. Finnbygdens Förlag, Falun (digitaliserad kartsammanställning)

Östberg, Maths 2002. Rior i Hälsingland. *Hälsingerunor. En hembygdsbok 2002* (s. 49653)

Östberg, Maths 2004. *Skogsfinska bosättningar i Gävle-Dala*. Finnbygdens Förlag, Falun (digitaliserad kartsammanställning)

En gulnad och sliten artikel funnen bland min far Ivan Norbäck's kvarlämnade samlingar.

Fredagen den 17 december 1943 publicerades följande artikel i Skogarnas Tidning. Vem som är författaren framgår inte. Jag skriver rakt av vad som står.

Minnen från finnskogen

Anteckningar från den värmländska finnbygden

Det är inte mycket kvar av minnena från finnperioden i Värmland och Dalarnas skogar. Endast en del finska namn på sjöar, berg, floder och vattendrag minner om dessa odlingens pionjärer och det liv de förde inne i de tysta mörka skogarna. Namn, sådana som: öBlodsmyrenö, öFinngravenö och andra, minna om de blodiga strider, som utkämpades mellan svenska och finnar.

Som torde vara känt ur historien, var det omkring år 1600, som finninvandringen i dessa trakter började.

Det var Karl IX, som inkallade dem i och för uppodling av svenska vildmarker, och då det på den tiden var nöd å färde i Finland, drogo stora hopar över till Sverige, där de slog sig ned i Värmlands, Västmanlands och Dalarnas väldiga skogsbygder.

Nu mera är finnblodet uppblandat med det svenska, och det skall vilja ett skarpt öga till för att spåra de finska dragen hos finnbygden nuvarande befolkning.

I skrivande stund anno 1937, är det knappast mer än sägner som minner om dessa stridskraftiga, kämpande människors liv. Men sägnerna leva, som sagt kvar, och när man hör dem berättas, ser man med minnets blick dessa strävsamma och idoga utvandrare från hinsidan bottenhavet, där de, i ett för dem främmande land, strida och arbeta för sitt knappa bröd, det de oftast fingo blanda med bark, fjärran från hembygden, öDe tusen sjöarnas landö.

Ovan nämndes att finnarna kommo in i landet på Karl IX:s kallelse, men därmed ej sagt att finnar inte funnos förut inom Sveriges gränser. Det finns nämligen forskare, som hålla före, att finnar bott i Sverige långt före svearnas invandring, medan andra tro, att de inkommit på Erik den heligas befallning. Härav framgår, att det tydligen är omöjligt att avgöra, eller med bestämdhet fastslå, tiden för finnarnas inflyttning i landet. Historiskt utrett är dock, att de omkring 1600-talets början funnos i Värmlands och Dalarnas väldiga ödevidder. Även i Medelpad och Ångermanland bosatte sig vid denna tid finnar. Och under drottning Kristinas tid drogo stora hopar av finnar genom Värmland och in i Norge.

Finnarna voro ett segt och uthålligt folk, härdade genom seklers nöd och umbäranden, vana vid att leva av jakt och fiske. Det berättas, att de kännetecknades av lömskhet och voro hårda till sinnelaget, att de voro snara till vrede och hämndlystna. Detta kan kanske tillskrivas det förtryck av grymma fogdar, som de fordom lidit i sitt hemland och den ständiga, malande kampen för livets nödort hade säkert gjort sitt till. Man säger ju ännu i dag, att finnens kniv sitter löst i slidan. År 1699 är finnmarkerna ett minnesrikt år. Pester, som koppor och rödsot anställde då stora förödelse bland såväl svenskar som finnar, och sägnen förtäljer hurusom hungersnöd tvingade finnarna att äta varandras lik.

Då finnarna först började uppodlingen av skogsmarkerna skänkte den bofasta befolkningen dem just inte så stor uppmärksamhet. Men då finnarnas antal blev allt större och yxhuggen blevo allt tätare, och röken från svedjorna allt mer kittlade svenskbönderna i näsan, började dessa knota. Det var sålunda finnarnas stora svedjande, som först upptände tvedräktens bål. Och bönderna klagade slutligen högljutt för sina fogdar, som rapporterade till höga vederbörande om förhållandena. Med anledning härav utfärdade Gustav II Adolf ett påbud att rannsaking skulle hållas och att de finnar, som befunnos hava gjort sig skyldig till överdåd eller egenmäktigt förfarande, skulle bötfällas. År 1631 uppmanades alla landshövdingar ó genom kunglig skrivelse ó att låta bränna såväl deras pörten som deras säd. Och år 1647 utgavs den s.k. skogsordning, vilken uppmanade till ingenting mindre än finnarnas utrotning. Genom att bränna deras hem och gröda skulle man beröva dem alla existensmöjligheter ó och de skulle nödgas lämna skogarna.

Det vill synas, som om värmlandsfinnarna voro de, som blevo mest ansatta av svenskarna, men deras okuvliga mod och beslutsamhet gjorde att de stodo striden ut och slogo genom svårigheterna för att slutligen få fred. I en ej liten grad torde det ryktet, att finnarna kunde trolla hava bidragit till att de slutligen fingo ro för svenskarna. Finnarna hava ju, jämte lapparna, alltid haft det ryktet om sig att de kunnat mera än annat folk, och det är mycket troligt att svenskarna fruktade för deras hämnd. Påbuden blevo sålunda till stor del utan verkan, vilket dock ej hindrade, att finnfolket åsamkades oerhörda lidanden innan de svenske gävo upp försöket att utrota dem.

År 1664 gjordes till de föregående bestämmelserna ett tillägg av lydelse som följer: öDär ock någon härefter tillstädjer någon finne att bygga och bo således på sin skog, som sagt är, han skall första gången plikta 40 daler silvermynt ó kommer han oftare igen skall han straffas till galgenö. Det säger sig självt att svenskbönderna ej ville hamna i galgen, och då de ju därjämte mycket gärna sågo finnarna fördrivna, började nu en vild jakt på de nu så gott som fågelfria nybyggarna. Och en fortsatt vistelse i Sverige blev för finnarna oerhört svår, men de hade inte annat val. Det övervåld, som finnarna möjligen gjort sig skyldiga till, var en bagatell gentemot allt övervåld från svenskarnas sida, som nu på grund av förordningarna blev följden.

Det blev tider av skräck och fasa för finnarna: ett människoliv blev på båda hållen föga aktat. Finnarna kastade dock ej handlöst spade och yxa. Nej de blott bytte ut spaden mot bössan och behöllo yxan alltjämt. De satte sig till motvärn. Och det lyckades, som sagt, heller aldrig de svenske att utrota finnarna. Där dessas styrka tröt tog envisheten vid och trots, att domböckerna vittna om att mångt finnpörte blivit bränt och mången finne fallit vid försvaret av sitt med möda uppbyggda hem, blevo dock många finnar kvar, och i senare tider, då förhållandena mellan dem och svenskarna blivit bättre, togo unga finnar svenska döttrar till äkta, medan svenska söner sökte sig upp i finnmarkerna på giljarstråt.

Märkligt nog hör man överallt i finnskogen, trots att befolkningen nu är helt försvenskad, sägas att det har genom förräderi, som svenskbönderna kommo finnarna inpå livet. Säggen täljer sålunda, att öde svenske sände sina raskaste ungermän uppåt finnskogen, under förevändning att jagaö. Deras egentliga ärende var dock att spionera på finnarna, att söka utröna deras antal och möjligen även se hur stor deras trollkunnighet var. Finnarna mottogo dem vänligt och bjöd på vad pörtene förmådd. De sågo alls icke med oblida ögon att de unga svenskarna kastade ömma och kärliga blickar på deras döttrar. De räknade med att om frändskap uppstod mellan dem och svenskarna, vore risken för fiendskap mindre. Men de ??? svenskarna lämnade trolöst sina fästmör, då de ansågo tiden därtill vara inne. De blevo sedan vägvisare för de svenskhopar, som tågade, upp att förstöra finnarnas, med möda skapade hembygd.

Finnarnas levnadsförhållanden voro de enklast möjliga. Deras vanligaste maträtt var, vad de kallade ömuttiö. Den bestod av kokat fiskspad, vari hållts rågmjolk, som sedan knådades till deg. Den åts sedan med mjölk till. S.k. nävgröt hade man också. Den var formad med handen, därav namnet. Denna rätt kan ännu spåras i värmländska bygder. En sorts välling av stekt råg kallades örusarokiö, och en annan välling, tillredd av sur mjölk och mjöl kallades öbänkvällingö, emedan den gjordes på en bänk eller stol. öFlötgrötö var en fin maträtt, den man vid högtidliga tillfällen använde. Det var sur grädde, vari vispats mjöl till dess grädden blivit smör.

Pörtet innehöll endast ett rum som på en gång fick vara kök och sängkammare, bakstuga och torkrum. Inredningen var den enklast tänkbara :: några väggfasta stockar att sitta på, ett par klubbar som användes till stolar, ett massivt bord och under det en låda för diverse husberåd och eventuella värdesaker. Röken från ugnen gick ut i ett hål i taket, som kunde tilltäppas med en lucka utifrån.

Vad husgeråd angick förfärdigades sådana av trä och näver. Till husgerådet var dock även att räkna ölyskäringenö av järn: den skulle fästas i en springa i väggen. Kläderna förfärdigades av grovaste vadmal eller älghud, och till sängkläder tjänade får- och kalvskinn. Huvudbonader gjordes av skinn och näver. Likaså skodonen.

I de nordligaste delarna av Värmland kan man ännu höra uttrycket önäversko-milö. Detta ord är en kvarleva från den tid då finnarna färdades genom skogarna med näverskor. En näversko räckte ej så länge och om en finne tog ett par nya sådana på sig och därefter färdades till dess de voro utslitna hade han tillryggalagt en näverskomil. Det berättas, att en sådan torde ha uppgått till 4-6 mil efter nutida mått. Men näver finns det ju gott om i skogarna och kvinnorna voro händiga i näverslöjd.

Från byn Medskogen berättas många historier från den tid då trupper från svensk-norska kriget 1808-09 där inkvarterades hos finnarna i deras pörten. Den inkvarterade styrkan skulle hava uppgått till 530 man under ledning av överstelöjtnant Pontus Gahn och hade lägret i byn ungefär tre veckors tid. Denna tid fördrevo soldaterna med att hjälpa finnarna med ett och annat. Det påstås, att ännu i dag en sked av horn, förfärdigad av en av soldaterna skall finnas kvar i byn. Vid barndop brukade barnets fader spänna på skidorna, stuva ned det dagsgamla barnet i den obligatoriska näverkonten och ge sig iväg genom obygden med det, för att nå fram till en mestadels flera mil avlägset boende präst. På skidorna voro de gamla finnarna mästare och med bössan över axeln och med flintan i fickan redde han sig. Men det hände dock att han kom tillbaka hem med ett lik istället för ett döpt barn. Varför det var så brått med dopet berodde på att det var en allmän föreställning bland såväl svenskar som finnar att ett okristnat barn var utsatt för onda makters spel. Det var dock först på senare tid, som finnar upptogo seden att låta en präst kristna barnen. Längre utförde de själva vissa ceremonier, som ersatte dopet.

I allmänhet torde finnarna ha varit mycket bättre än sitt rykte, men naturligtvis har även bland dem funnits verkligt grymma och okänsliga individer. En sägen förtäljer sålunda det nästan otroliga, att en finne som dött, sedan av sonen användes till lockbete för vargar och att denna sköt flera sådana för honom. En annan sägen vet förtälja hur en finngubbe med sin son som en gång vandrade omkring i skogen och plötsligt fann en sovande man i ett skogsbyn. Finnen sköt honom med en kula genom huvudet för att sedan plundra honom, men han fann endast åtta styver. Sonen fann det vara litet utbyte för ett människoliv och sade. öDet var väl synd ändå, när han inte hade merö. öHan var lika god som en ripaö, skulle då fadern ha svarat.

I närheten av en viss by, Röjden, skall finnas ett s.k. spökställe. Platsen är av allt att döma; dess finska namn m.m., brutet av finnar och den råg som första gången växte där har säkert varit öfinnrågö. Platsen heter öVaelgunahaö, på svenska uttytt till Mellanbråten, och är bland allmogen däruppe välbekant på grund av de sägner som gälla om den och de spökerier, som av flera tros hava setts. Spökerierna torde kunna lämnas därhän, ty de voro av den vanliga sorten: möbler som ej ville stå, där man hade ställt dem, dansande kaffekokare, m.m. Sägnerna däremot kan vara av intresse att taga del av, ty de gälla orsakerna till spökerierna.

En sägen förtäljer sålunda, att det skulle ha varit en från torpet bortdriven torpare, som ögick igenö. Han skulle verkligen ha blivit orättvist behandlad, enär han fått löfte om födoråd på äldre dagar. Innan han lämnade torpet lovade han dock ut, att lika fattig, som han nu gick därifrån, lika fattig skulle den nye torparen en gång komma att gå samma tunga väg. Hotet skulle ha gått i fullbordan, då spökerierna tvingade den senare att lämna torpet.

Om finnarnas andliga utveckling anses, att densamma gått mycket långsamt till ett stycke in på 1800-talet. År 1830 fingo finnarna sin första predikant, i det att pastor Emanuel Bransell utnämndes därtill, och anslag till trenne kyrkor i finnmarken beviljades.

Och nu äro finnpörtena minnen blott. Tiden svinner och släktena vika för nya generationer och nu har, som sagt, det finska blodet gått upp i det svenska.

Där slutar artikeln.

Våra förfäder finnarna hade det inte lätt som nybyggare och öinvandrareö i sitt eget land. Det var en strid ström av människor från finska delen av Sverige som började bygga upp en framtid här. Jag tänker på de flyktingar som strömmar in i vårt land i dag. Vad kommer de att möta för öden?

Christina Norbäck-Lager

Sammanträde med ledningsgruppen för FINNSAM den 3 september 2015

Närvarande:

Jan-Erik Björk, Tor Eriksson, Tord Eriksson, Lena Gribing, Jan Myhrvold, Christina Norbäck-Lager, Kjell Nordqvist, Kenneth Norrgrann, Barbro Sindler-Hult, Mary Tangen, Maud Wedin och Maths Östberg.

Adjungerad: Eva Jernqvist

Plats: Gräsmark

1) Mötets öppnande

Mötet öppnades av ordföranden Maud Wedin

2 Val av mötesordförande

Till ordförande för mötet utsågs Maud Wedin.

3) Val av mötessekreterare

Till sekreterare för mötet utsågs Jan-Erik Björk.

4) Justering av protokoll

Mötets ordförande Maud Wedin samt Tor Eriksson och Maths Östberg justerar protokollet.

5) Fastställande av dagordning

Tre ärenden anmäldes som tillägg till dagordningen under övriga frågor, varefter dagordningen godkändes.

6) Föregående mötesprotokoll

Inga synpunkter framfördes.

7) Ekonomisk rapport

Ärendet bordlades eftersom kassören inte var närvarande.

8) Medlemsläget och FINNSAM-info

Ärendet bordlades eftersom kassören inte var närvarande.

9) Adjungering till ledningsgruppen

Beslutades att utse Eva Jernqvist till adjungerad till ledningsgruppen; för arbete med höstkongressen i Los och Orsa finnmark. Beslutades att övriga adjungeringar upphör från denna tidpunkt.

10) Revidering av stadgarna med omorganisation av ledningsgruppen

Tor Eriksson redogjorde för sina synpunkter på stadgar och organisation av ledningsgruppen. Ärendet diskuterades livligt. Beslutades att tillsätta en arbetsgrupp för vidare arbete med dessa frågor. Arbetsgruppen består av Jan-Erik Björk, Tor Eriksson, Tord Eriksson och Lena Gribing.

11) Förrådet av boken Segerstedts samling

Boken börjar ta slut. Beslutades att göra en inventering genom Maths försorg.

12) Kommande konferenser

A) Vinterkongress 2016 med byggnadstema

Tor presenterade översiktligt ett första utkast till kongress med byggnadstema, tills vidare benämnd öByggnader och gårdsmiljö. Programmet innefattar bl.a. en presentation av de

skogsfinska byggnaderna, inventering av dessa byggnader samt renoveringar och rekonstruktioner av olika finntorp. Konferensen skulle anordnas under tiden 29-31 januari. Föreläggning sker på Säfsen Resort. Tor fick i uppdrag att arbeta vidare.

B) Vårkonferens 2016 i Ljusnarsberg

Tor presenterade översiktligt ett preliminärt förslag till konferensupplägg. På programmet står bl.a. utfärd i området med besök vid olika mål, föredrag om finmarken i Ljusnarsberg, framträdande av spelmanslag och filmvisning. Konferensen genomförs under tiden 27-29 maj. Beslutades att bilda en arbetsgrupp bestående av Jan-Erik Björk, Tor Eriksson och Lars-Olof Herou.

C) Höstkonferens 2016 i Medelpad

Maths och Maud lämnade en kort rapport om planeringsläget. Man har haft kontakter med olika medverkande, bl.a. Stöde finnskogsbyar. Bland aktiviteterna kan nämnas besök vid olika finnhemman som Gransjön, Ulvsjön och Stora Hullsjön. Ett intressant torpebrev finns bevarat. Konferensen kan preliminärt pågå under tiden 2-4 september. Frågan om lämplig föreläggning är inte klar. Maths och Maud skulle arbeta vidare med planeringen.

D) Vinterkonferens 2017 med tema aktuell forskning

Tor presenterade en idé om en konferens med aktuell forskning/pågående projekt etc. som tema. Flera medlemmar håller för närvarande på med sådana aktiviteter. Konferensort kan vara Hallstahammar.

E) Vårkonferens 2017 i Tiveden

Idén har väckts om en konferens i Tivedenområdet. Inga synpunkter lämnades.

F) Höstkonferens 2017 i Los och Orsa finmark

Eva informerade kort om ett planerat innehåll med innehåll kopplat till bl.a. Gottlunds resa 1817, ev. nytgivning av hans dagbok från detta år och Hamra nationalpark.

13) Information om den nya sändlistan

Tor informerade om den nya sändlistan öSkogsfinnar i Skandinavienö.

Hembygdens helg/år på Skansen samt Nordiska Museet 27-28 augusti 2016

Sveriges Hembygdsförbund fyller 100 år och Skansen fyller 125 år, vilket kommer att uppmärksammas vid Skansen. Diskuterades om att delta i firandet på något sätt. Tor Eriksson och Lena Gribing fick i uppdrag att arbeta vidare. I uppdraget ingår också att undersöka ett eventuellt medlemskap i Svenska Hembygdsförbundet.

14) Släktforskar dagarna i Nyköping 2015

Tor informerade om att FINNSAM hade fått 14 000 kr i bidrag för att delta på dagarna. Det innebar att vi kunde göra en rejäl satsning, exempelvis hade man både lokalt och centralt perspektiv. Denna gång medverkade 11 personer i montern. Många besökande kom. Vidare såldes böcker mm för flera tusen kronor.

Lena framhöll att man för framtiden borde utveckla information, bilder mm.

15) Släktforskar dagarna i Umeå 2016

Tord Eriksson menade att FINNSAM i likhet med tidigare engagemang bör delta på dagarna. Man bör kunna engagera 4-5 medlemmar från FINNSAM. Tord skulle arbeta vidare med frågan.

16) Medansvarig för det löpande arbetet med hemsidan

Maud anmälde behov av hjälp med löpande uppdatering av FINNSAM:s hemsida. Vissa uppgifter kan mycket väl utföras av annan än redaktören.

17) Försäljning av FINNSAM-tröjor och -muggar

Diskuterades försäljning av FINNSAM-tröjor och ó muggar. Ledningsgruppen fann att något större intresse för sådan försäljning troligen inte finns. En tanke kan dock vara att förse medverkande från

FINNSAM, på exempelvis släktforskardagarna, med sådana tröjor/T-shirts. Maths Östberg kollar priser mm.

18) Sveriges hembygdsförbund

A) Medlemskap

Tor informerade om att kostnaderna för FINNSAM:s ev. medlemskap uppgår till 300 per år plus 15 kr per medlem och år. Det gör ca 2 000 kr för FINNSAM:s del. Ev. medlemskap skulle bli i Dalarnas hembygdsförbund eftersom ordförandens Mauds bostadsort avgör anslutningen.

B) Hembygdens helg 27-28 augusti 2016

Tor menade att FINNSAM borde visa upp sig på Skansen i samband med denna helg.

C) Tillgång till föremålssamlingen på Nordiska muséet

Tor informerade om att frågan nu ligger hos Sveriges hembygdsförbund. Nordiska muséet har förklarat att föremålen t.v. är tillgängliga enbart för forskare. Muséet är en stiftelse och avgör själva tillgången.

19) Finsk kulturvecka i Stockholm 2017

Tor menade att FINNSAM bör delta under kulturveckan. Det bör också uppmärksammas att FINNSAM firar 25-årigt jubileum detta år.

20) För arkivet

Tor rapporterade att det mesta av arkivet är klart. Bildmaterialet är dock inte klart. De bör kunna läggas på media i TIF- eller JPEG-format.

Tor och Lena ansvarar för att lämna arkivalierna till Arkivcentrum i Örebro.

21) Rapporter

A) SVFF:s Finlandsresa. Inga kommentarer lämnades.

B) Slutrapporten från konferensen i Södermanland. Inga kommentarer lämnades.

C) Övriga rapporter. Inga kommentarer lämnades.

22) Övriga frågor

A) Diskuterades frågan om slutna grupp för FINNSAM:s medlemmar på Facebook. Jan-Erik skulle kontakta Bo Hansson i frågan.

B) Beslutades att inte ta ut någon annonskostnad i FINNSAM-info.

C) Beslutades att den nya regionen i norra Sverige ska heta Ångermanland-Södra Lappland.

23) Avslutning

Ordföranden avslutade ledningsgruppens möte.

Vid protokollet

Justerat

Justerat

Jan-Erik Björk

Maud Wedin

Kjell Nordqvist

Medlemsmöte med FINNSAM:s medlemmar den 6 september 2015

Närvarande ett 30-tal medlemmar.

Plats: Gräsmark

1) Mötets öppnande

Mötet öppnades av ordföranden Maud Wedin

2 Val av mötesordförande

Till ordförande för mötet utsågs Bo Hansson.

3) Val av mötessekreterare

Till sekreterare för mötet utsågs Jan-Erik Björk.

4) Justering av protokoll

Mötets ordförande Bo Hansson samt Tor Eriksson och Seppo Remes valdes att justera protokollet.

5) Fastställande av dagordning

Mötet fastställde dagordningen.

6) Godkännande av kallelse

Mötet godkände kallelsen.

7) Ekonomisk rapport

Årsredovisningen för år 2014 godkändes vid årsmötet 2015 i Alfta/Bingsjö. I övrigt kunde ingen ekonomisk rapport lämnas vid detta möte eftersom kassören inte var närvarande. Fyllig information kommer att presenteras i kommande FINNSAM-info.

8) Kommande konferenser

A) Vinterkonferens 2016 med byggnadstema

Tor Eriksson informerade kort om den pågående planeringen av konferensen, vilken kommer att ha byggnadstema med benämning öByggnader och gårdsmiljö. På programmet står bl.a. en presentation av de skogsfinska byggnaderna, inventering av sådana byggnader samt renoveringar och rekonstruktioner av olika finntorp. Konferensen skulle anordnas under tiden 29-31 januari. Föreläggning sker på Säfsen Resort. Rapporten godkändes.

B) Vårkonferens 2016 i Ljusnarsberg

Tor redogjorde översiktligt för ett preliminärt förslag till konferensupplägg. Programmet innefattar besök vid olika mål, migration, föredrag om finnmarken i Ljusnarsberg, framträdande av spelmannslag och filmvisning. Konferensen genomförs under tiden 27-29 maj. Rapporten godkändes.

C) Höstkonferens 2016 i Medelpad

Maths och Maud lämnade en kort rapport om planeringsläget. Man har haft kontakter med olika medverkande, bl.a. Stöde finnskogsbyar. Avstånden är långa i området men några besök vid olika finnhemman ingår i planeringen. Konferensen kan preliminärt pågå under tiden 2-4 september. Frågan om lämplig föreläggning är inte klar. Maths och Maud återkommer med ytterligare information. Rapporten godkändes.

D) Vinterkonferens 2017 med tema aktuell forskning

Tor presenterade en idé om en konferens med aktuell forskning/pågående projekt etc. som tema. Flera medlemmar håller för närvarande på med sådana aktiviteter. Konferensort kan vara Hallstahammar. Ledningsgruppen arbetar vidare med idén. Rapporten godkändes.

E) Vårkonferens 2017 i Tiveden

Ledningsgruppen hade diskuterat en eventuell konferens i Tivedenområdet. Flera alternativ togs upp på medlemsmötet, bl.a. i Norge i södra Trysil. Ledningsgruppen fick i uppdrag att arbeta vidare.

F) Höstkonferens 2017 i Los och Orsa finnmark

Eva presenterade kort om ett tänkt innehåll med Gottlundstema; kopplat till bl.a. Gottlunds resa 1817 och Hamra nationalpark.

9) Information om den nya sändlistan

Tor informerade om den nya sändlistan öSkogsfinnar i Skandinavienö. Flera medlemmar föreslog dock att befintliga kanaler borde utnyttjas för kommunikation och information: hemsidan och FINNSAM-info. Detta förslag blev också mötets beslut. Jan-Erik Björk framförde önskemål om flera artiklar och liknande till F-info.

10) Rapport från släktforskardagarna i Nyköping 2015

Tor informerade om utfallet av släktforskardagarna i Nyköping. Elva personer bemannade montern. Man visade föremål, mat etc. Informationen i montern hade såväl allmänt som lokalt perspektiv. Försäljningen var mycket tillfredställande. Rapporten godkändes.

11) Släktforskardagarna i Umeå 2016

Tema för dagarna lär bli fjäll-skog-älvar-människor. Ledningsgruppen ansåg att FINNSAM i likhet med tidigare tillfällen bör delta på dagarna. Tord Eriksson menade att man bör kunna engagera 4-5 medlemmar från FINNSAM. Men insatsen under dagarna kräver hjälp och stöd från FINNSAM. Tord skulle arbeta vidare med frågan. Rapporten godkändes.

12) Medansvarig för det löpande arbetet med hemsidan

Maud anmälde behov av hjälp med FINNSAM:s hemsida. Tiden hade inte alltid räckt till löpande uppdatering av vissa uppgifter om adresser, telefonnummer etc. Dessa uppgifter kan mycket väl utföras av några andra än redaktören.

13) Försäljning av FINNSAM-tröjor och -muggar

Ledningsgruppen hade diskuterat frågan vid sitt senaste möte. Tröjor och muggar med FINNSAM:s text och logotype skulle kunna säljas till medlemmar. Medlemsmötet menade att intresset sannolikt inte är så stort. Däremot kunde man tänka sig att FINNSAM tillhandahåller tröjor för de deltagare som representerar FINNSAM i olika sammanhang, exempelvis under släktforskardagarna. Medlemsmötet beslutade att lägga frågan på ledningsgruppen.

14) Sveriges hembygdsförbund**A) Medlemskap**

Ledningsgruppen via Tor informerade om att kostnaderna för FINNSAM:s ev. medlemskap kan röra sig om ca 2 000 kr. för FINNSAM:s del. Ev. medlemskap skulle bli i Dalarnas hembygdsförbund eftersom ordförandens Mauds bostadsort avgör anslutningen. Ledningsgruppen fick i uppdrag att arbeta vidare med frågan.

B) Hembygdens helg 27-28 augusti 2016

Ledningsgruppen via Tor informerade om att man hade diskuterat ett eventuellt deltagande på Skansen i samband med denna helg. Sveriges Hembygdsförbund fyller 100 år och Skansen fyller 125 år. Men ledningsgruppen hade inte närmare behandlat innehållet i insatsen. Ledningsgruppen genom Tor Eriksson och Lena Gribing fick i uppdrag att arbeta vidare.

C) Tillgång till föremålssamlingen på Nordiska muséet

Ledningsgruppen via Tor informerade om att den vid olika tillfällen hade tagit upp frågan med Nordiska Muséet. Ärendet ligger nu hos Sveriges hembygdsförbund som driver även FINNSAM:s intressen. Ledningsgruppen arbetar vidare.

15) För arkivet

Ledningsgruppen hade diskuterat frågan. Och beslutat att lämna arkivalierna till Arkivcentrum i Örebro. Rapporten från Åsnes finnskog i början av 1990-talet saknas fortfarande. Tor Eriksson och Lena Gribing ansvarar för transporten till Arkivcentrum.

Tor Eriksson är utsedd till kontaktperson för FINNSAM:s arkiv.

Medlemsmötet beslutade att uppdra åt ledningsgruppen att formulera en policy för tillgängligheten till FINNSAM-arkivet.

16) Fler rapporter

Tor nämnde ett aktuellt radioprogram: Sverige är finskt. Rapporten godkändes.

17) Övriga frågor

Medlemsmötet hade inga övriga frågor att ta upp.

18) Mötets avslutande

Ordföranden Bo Hansson avslutade mötet och tackade för visat intresse.

Bo Hansson
ordförande

Jan-Erik Björk
sekreterare

Tor Eriksson
justerare

Seppo Remes
justerare

Vinterkonferens i Säfsnäs 29-31 januari 2016 med tema öByggnader och gårdsmiljöerö

Sista helgen i januari äger FINNSAMs vinterkonferens rum i Säfsnäs i Dalarna. Föreläggningen sker på Säfsen Resort, liksom vid höstkonferensen 2012. Här finns rejält med stugor av olika slag, bra konferensmöjligheter och vällagade måltider. Kort sagt allt man kan begära och lite till! Vi träffas klockan 17.00 på fredagen för registrering och inkvartering i stugbyn Djupdalen. Jag har bokat så att de som vill betala lite mer kan få enkelrum, medan de som föredrar det bor i dubbelrum i stugorna.

På fredagskvällen blir det efter middagen tre mer översiktliga föredrag kring i första hand de tre karaktärsbyggnaderna rökstuga, ria och bastu, varav Birger Nesholen står för ett av dessa. Lördagen bjuder på en vandring eller kortare bilfärd till hembygdsgården, där Jo Gröön Husmo visar den rökugn han har byggt. Efter lunch på Säfsen Resort bänkar vi oss för ett längre pass med presentationer av enskilda hus, som har renoverats eller rekonstruerats under de senaste åren. En paneldiskussion om byggnadsvård avslutar utbildningsdagen. En härlig middag med efterrätt får vi sedan avnjuta innan artisten Heidi Baier från Sunnansjö intar scenen.

På söndagen dukas åter ett digert smörgåsbord av kortare föredrag fram i föreläsningssalen. Nu blir det andra infallsvinklar kring byggnader och gårdsmiljöer. Bl.a. handlar det om dendrokronologi och fynd av rökugnar. En paneldiskussion avslutar även den här dagen innan vi skiljs åt för den här gången. Ett betydligt mer utförligt program kommer på FINNSAMs hemsida längre fram och i nästa FINNSAM-Info.

Vårkonferens i Ljusnarsberg 27-29 maj 2016

Sista helgen i maj arrangeras FINNSAMs vårkonferens i Ljusnarsberg i Västmanland. Vi kommer även den här gången att bo på Gillersklack, där vi övernattar i stugor. För er som var med här 1999 kan jag redan nu lova att anläggningen är betydligt mer välskött nu och här finns allt vi kan behöva. På programmet står som vanligt en utfärd i egna bilar på fredagen och en bussresa runt i området på lördagen. Vi lägger tyngdpunkten på det vi inte såg förra gången även om det av naturliga skäl blir en del platser vi återvänder till.

Bland de teman som gäller för konferensen finns kyrkan, migration, släktnamn och byggnader. Det blir såväl föredrag, som besök på vackra miljöer i den här klassiska finnmarken. Ett utförligare program kommer längre fram!

Tor Eriksson

- 0 -

Digitaliserat register till Bergskollegiums handlingar 1624-1749.

Närmare information kan erhållas via länken

<https://docs.google.com/document/d/1aRBVJuOxSk0Tr3ZXuugORVtWuCUWHK0uzahXC3oVvYg/edit>

Registersamlingen kostar **300 kr.** för medlemmar och kan beställas från undertecknad. Samlingen är överförd till USB-minne.

Leif G:son Nygård

adress:

Berggatan 25
703 64 Örebro
Tel. 0736-54 14 45

E-post (också): legsony@gmail.com